

La successió intestada dels parents col·laterals al Codi civil de Catalunya

Jaume Tarabal Bosch

Facultat de Dret
Universitat de Barcelona

*Abstract**

En aquest treball s'estudia la regulació catalana de la successió intestada dels parents col·laterals (arts. 442-9 a 442-11 CCCat), tenint ben present que és fruit d'una tensa evolució. L'objectiu és justificar-ne les peculiaritats, resoldre'n les dificultats interpretatives i valorar les opcions de política jurídica que se'n trasllueixen.

This paper examines the Catalan rules governing the intestate succession of collateral relatives (arts. 442-9 to 442-11 CCCat) bearing in mind that they are the result of a tense evolution. The aim is to justify its peculiarities, to solve their interpretative problems and to assess the underlying policy options.

Title: *The intestate succession of collateral relatives in the Catalan Civil Code*

Paraules clau: *successió intestada, parentiu, parents col·laterals, dret de representació*

Palabras clave: *sucesión intestada, parentesco, parientes colaterales, derecho de representación*

Keywords: *intestate succession, kinship, collateral relatives, right of representation*

Sumari

1. **La successió intestada a Catalunya: un règim jurídic d'origen dual i de signe innovador**
2. **Els vincles que fonamenten la crida legal. En especial, el parentiu**
3. **L'ordre (i els subordres) dels col·laterals**
 - 3.1. **El supòsit de fet de la delació**
 - 3.2. **El tracte preferent de germans i nebots**
4. **Primer subordre de col·laterals: germans i nebots**
 - 4.1. **La crida per dret de representació en la línia col·lateral**
 - 4.2. **Divisió de l'herència entre els germans i/o nebots acceptants**
 - 4.3. **La frustració de la delació d'algun dels nebots cridats**
 - 4.4. **La irrellevància a efectes successoris del caràcter doble o senzill del vincle fraternal**
5. **Segon subordre de col·laterals: els altres**
6. **Bibliografia**

* Aquest treball s'emmarca en les activitats del projecte d'investigació DER 2011-26892, l'investigador principal del qual és el Prof. Dr. Ferran BADOSA COLL.

1. *La successió intestada a Catalunya: un règim jurídic d'origen dual i de signe innovador*

Històricament, l'adscripció de la successió intestada al dret català ha estat una de les qüestions sobre matèria civil que més conflictivitat ha generat entre l'Estat i Catalunya. No en va la Generalitat n'ha abordat la regulació cada vegada que ha gaudit de competència legislativa. Per tot plegat, el règim actual és fruit de les tensions entre dues línies jurídiques: la romana-catalana i l'espanyola.

La *línia romana-catalana* proclama l'aplicació a Catalunya de les Novel·les 118 (any 543) i 127 (any 548) de Justinià; és la seguida per la [Llei de Successió Intestada de 7.7.1936](#)¹ (en endavant, LSI 1936), que sorgeix arran de la Sentència del Tribunal de Cassació de Catalunya (en endavant, STCC) de 26.7.1935 (MP: Eduard MICÓ i BUSQUETS)² en rebuig de la derogació del règim intestat romà-català per la *Ley de Mostrencos* de 1835, aprovada mitjançant Reial Decret de 9-16.5.1835, i la conseqüent aplicació a Catalunya de les normes sobre intestada del Codi civil espanyol (en endavant, CCE). La STCC de 26.7.1935 representa la culminació de la històrica reivindicació de la successió intestada com a matèria del dret propi per part dels juristes catalans.

Com a referents d'aquesta reivindicació poden citar-se la "Memoria acerca de las instituciones del Derecho civil de Cataluña", coneguda com la Memòria de DURAN I BAS (1995, pp. 386-387: "La sucesión intestada ha existido en Cataluña desde que ha tenido individualidad jurídica, en conformidad con el derecho romano justiniano (...) Abierta la sucesión, es ésta regular ó irregular; en la primera el derecho romano le da todo su sistema..."), o la proposició no de llei presentada a les Corts Generals per un grup de diputats catalans, amb Josep TRIAS DE BES al capdavant, en la qual s'instava a prendre mesures per a impedir que el Tribunal Suprem (en endavant, TS) continués erosionant el dret propi (*RJC*, 1920, pp. 327-341). Amb tot, després de la Guerra Civil espanyola, la LSI 1936 quedaria derogada, juntament amb tota la legislació i la jurisprudència de la Generalitat, per l'article únic de la [Ley de 8.9.1939](#)³.

La *línia espanyola* parteix de la tesi contrària, segons la qual la *Ley de Mostrencos* és una Llei d'aplicació general a tota Espanya que anul·la, de manera total i absoluta, el dret intestat romà-català. Com a conseqüència, en ser substituïda l'any 1889 pel CCE, al règim intestat romà-català no li és d'aplicació l'art. 12 CCE ("las provincias y territorios en que subsiste derecho foral, lo conservarán por ahora en toda su integridad"), car aquest no pot fer revivre una legislació morta des de la *Ley de Mostrencos*. En conclusió, a partir de 1889, solament el CCE és aplicable a la successió intestada a tot l'Estat espanyol. Aquesta és la tesi que mantingueren les SSTS de 10.12.1919 i 13.12.1919 [MASPONS (1920, pp. 98 i ss.)].

La [Compilación de Derecho Civil Especial de Cataluña](#), aprovada per la Llei 40/1960, de 21.7.1960⁴ (en endavant, CDCEC) optà per remetre's al règim successori intestat del CCE (art. 248 CDCEC), si bé ja no per raons de legitimitat, sinó de conveniència entre els dos sistemes en pugna [ROCA SASTRE (2010, p. 27)].

¹ BOGC núm. 192, de 10.7.1936.

² Consultable a ROCA I TRIAS (1977, pp. 297-309).

³ BOE de 30.9.1939.

⁴ BOE núm. 175, de 22.7.1960.

La Generalitat de Catalunya tornà a regular la successió intestada mitjançant la [Llei 9/1987, de 25.5.1987](#)⁵ (en endavant, LSI 1987)⁶, norma que fou posteriorment refosa en la [Llei 40/1991, de 30.12.1991, per la qual s'aprova el Codi de Successions per causa de mort en el dret civil de Catalunya](#)⁷ (en endavant, CS). La LSI 1987 repregué la *línia romana-catalana* sobre la base de la LSI de 1936, però en ella s'hi detecta l'influx de textos de la *línia espanyola* (vegeu § 7 EM LSI 1987) i, per tant, també el del CCE. La regulació actual, en tant que hereva de la LSI de 1987, conserva aquesta ambivalència.

Amb tot, el règim contingut en la [Llei 10/2008, de 10.7.2008, del Llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions](#)⁸ (en endavant, Llei 10/2008) constitueix una regulació moderna i innovadora, car adopta criteris de política legislativa en sintonia amb les formes de vida del segle XXI⁹.

El Llibre quart presenta alhora “novetats de naturalesa tècnica i d'altres que reflecteixen decisions de política jurídica” (vegeu el Preàmbul I, § 3, Llei 10/2008). Tanmateix, cap d'elles no altera l'ordre de les crides intestades –que es manté des que la LSI 1987 es desmarcà dels seus precedents tot situant el cònjuge en el segon lloc de l'ordre successori i relegant al quart germans i nebots–, sinó que les més vistents afecten, d'una banda, el règim de l'usdefruit vidual del cònjuge no hereu i, de l'altra, les parelles estables [anteriorment regulades en la [Llei 10/1998, de 15.7.1998, d'unions estables de parella](#)¹⁰, de manera diferent, en funció de si la unió era homosexual o heterosexual (art. 34)],¹¹ que queden absolutament equiparades al matrimoni, tant pel que fa a la crida com a hereu, com quant als drets successoris que els pertocuen quan no els correspon ser-ho [GINEBRA (2009, p. 1223)].

Com apunta el Preàmbul de la Llei 10/2008, l'equiparació obeeix al fet que arran de l'entrada en vigor de la [Llei 13/2005, d'1.7.2005, per la qual es modifica el Codi civil en matèria de dret a contreure matrimoni](#)¹², norma que obre el matrimoni a les parelles homosexuals, un tractament diferent a efectes successoris de les parelles estables basat en l'orientació sexual de llurs membres ha quedat sense justificació. L'efecte és que el convivent pren el resultat de l'evolució dels drets successoris del cònjuge vidu, en el sentit que, per la via de la total equiparació, es beneficia del seu progressiu reforçament. S'ha de tenir en compte que antigament el cònjuge es veia relegat a succeir després fins i tot dels col·laterals de desè grau. Per a l'evolució històrica dels drets viduals en dret català vegeu SALVADOR (1986a i 1986b).

Aquestes i d'altres novetats eclipsen els canvis –més tècnics o de detall– efectuats en normes, com ara les relatives a la delació legal dels parents col·laterals, que, si bé contempnen supòsits d'aplicació estadísticament inferior (LAMARCA, 2010, p. 1172), presenten també peculiaritats que

⁵ DOGC núm. 850, de 10.6.1987.

⁶ CASANOVAS (1990).

⁷ DOGC núm. 1544, de 21.1.1992.

⁸ DOGC núm. 5175, de 17.7.2008.

⁹ En paraules de DELGADO ECHEVERRÍA, J., en el seu “Informe sobre el Anteproyecto de ley por el cual se aprueba el libro IV del Código civil de Cataluña relativo a las sucesiones”, de 21.3.2006, p. 3. Per al text de l'avantprojecte, vegeu DOGC de 28.2.2006.

¹⁰ DOGC núm. 2687, de 23.7.1998.

¹¹ Per al dret anterior al Llibre quart, vegeu GINEBRA (2000, pp. 1221-1234; 2006, pp. 91-165).

¹² BOE núm. 157, de 2.7.2005.

cal justificar o dificultats interpretatives que convé resoldre. Les pàgines que segueixen s'escriuen amb aquest doble propòsit.

D'entrada, es palesa que la crida als germans i fills de germans, com a col·laterals privilegiats respecte als *altres*, és una de les qüestions que ha marcat l'evolució del dret català en la matèria i que, en conseqüència, el sentit de les normes vigents ha de ser interpretat tenint ben present aquest aspecte (apartats 2 i 3). Tot seguit, sobre la base de la successió en la línia col·lateral, es posa de manifest que, en dret català, la lògica tibantor entre la *successio graduum et ordinum* i el *ius repraesentationis* (apartat 4.1) es resol de manera insòlita, tot imposant la reformulació de les regles sobre divisió de l'herència intestada entre els cridats que l'accepten (apartat 4.2) i l'acreixement dins del grau quan la representació no opera (apartat 4.3). Finalment, s'analitzen, des d'un punt de vista evolutiu, les opcions de política jurídica que se'n trasllueixen: la desaparició de la distinció entre germans de doble vincle i de vincle senzill (apartat 4.4) i el manteniment del límit de la crida als parents en el quart grau de la línia col·lateral (apartat 5).

2. Els vincles que fonamenten la crida legal. En especial, el parentiu

En dret català, la crida legal es realitza a diversos grups de persones sobre la base de relacions rellevants amb el causant; es crida determinats parents per consanguinitat i per adopció, el cònjuge o convivent en parella estable i la Generalitat de Catalunya (art. 441-2). Se'n dedueix que els vincles amb el causant que fonamenten la crida legal són el parentiu, la relació afectiva (conjugal o convivencial) i la pertinença a una comunitat. Si prescindim de la *crida de tancament* del sistema a la Generalitat de Catalunya (art. 442-12), la successió intestada pot ser definida com una successió de caràcter *familiar*.

La delació a favor dels cridats es realitza seguint un *ordre de succeir* (vegeu rúbrica Capítol II Llibre quart i art. 423-9) determinat per la llei sobre la base de consideracions de política legislativa, és a dir, en funció de la intensitat o el valor social que el legislador atribueix a les relacions o vincles que fonamenten les crides. N'és conseqüència que no totes les persones vocades reben simultàniament la delació, sinó que la llei estableix unes preferències entre elles, donant lloc a distints *ordres successoris* (en el sentit de l'art. 441-6.1).

L'*ordre* (en singular) fa referència a la prelación legalment establerta de les delacions en la successió intestada, i els *ordres* (en plural) són els grups de persones delades en aplicació d'aquell ordre o prelación legal. Aquest és l'*ordre dels ordres* que regeix actualment a Catalunya segons el Llibre quart: [1r] fills (art. 442-1) i descendents de grau ulterior (art. 442-2), [2n] cònjuge vidu i convivent en parella estable supervivent (arts. 442-3 a 442-7), [3r] ascendents (art. 442-8), [4t] col·laterals (arts. 442-9 a 442-11) i [5è] Generalitat de Catalunya (art. 442-12 i 442-13).

Pel que fa als ordres fonamentats en la relació de parentiu amb el causant (fills i descendents de grau ulterior, ascendents i col·laterals), la regulació vigent és el fruit de l'evolució a Catalunya del sistema justinianenc de les tres línies (Novel·les 118 i 127), que establí la prelación entre quatre

ordres successoris sobre la base de la consanguinitat: el primer ordre l'integraven els descendents; el segon estava format pels ascendents, els germans de doble vincle i els fills de germans de doble vincle premorts; a continuació, es cridava els germans de vincle senzill i llurs fills; i, finalment, la resta de col·laterals.¹³

Com ha quedat dit, la LSI 1936 fou la norma que recuperà la tradició romanista després d'un segle d'investides estatals. Ho féu de manera fidel, només amb alguna adaptació a les necessitats del seu temps [MASPONS (1938, p. 34)], com ara la inclusió dels germans unilaterals en el mateix ordre successori que els germans de doble vincle (vegeu *infra* 4.4). Així doncs, es restabliren les tres línies: descendent, ascendent (amb les diverses concurrències degudes a la crida conjunta de germans i fills de germans premorts) i col·lateral (ja aleshores amb el límit del quart grau, i supeditant la crida als de cinquè i sisè a l'existència de convivència amb el causant). En canvi, quan, després del període d'aplicació a Catalunya del CCE –directa abans de la CDCEC o per remissió un cop aquesta fou aprovada–, la LSI 1987 restaurà la línia *romana-catalana*, tingué també ben present els materials compilatoris del dret català. De la influència d'aquests en derivaria la supressió de les situacions de concurrència en la línia ascendent tan característiques de les Novel·les. És així com la LSI 1987 féu, en certa mesura, convergir ambdues tradicions, car la inclusió de germans i fills de germans en l'ordre dels ascendents havia estat, precisament, una de les diferències veritablement notables entre el dret romà-català i el dret castellà [DURAN I BAS (1995, p. 269), VIVES (1833, p. 327)]. Germans i nebots –com de seguida es veurà– continuen rebent un tracte privilegiat, però des de llavors romanen degradats al quart ordre successori compartint secció amb els altres col·laterals fins al quart grau.

ROCA SASTRE explica que la Compilació acceptà la continuïtat de l'aplicació a Catalunya dels ordres del CCE amb l'objectiu d'evitar els "efectes dislocadors de patrimonis rurals" ocasionats per la successió intestada: "con el régimen intestado romano de las Novelas 118 y 127 de Justiniano, el patrimonio relicto se distribuirá entre la madre y los hermanos del heredero difunto, e hijos de hermanos premuertos. Esto entrañará la pulverización y desaparición de tal patrimonio, pues éste por su potencialidad económica, solamente podía subsistir en una sola mano, sin perjuicio del pago de las legítimas. En cambio, con el sistema intestado del Código civil, dicho patrimonio es heredado en bloque por la madre del heredero difunto, la que podrá reanudar la continuidad patrimonial (a pesar de haber sufrido el trance de la sucesión intestada) mediante llamar a otro de los hijos, que seguramente será el más idóneo de ellos y con vocación para regir la casa" [ROCA SASTRE (2010, pp. 27-28)].

D'altra banda, com també és tradició, en els ordres de parents la prelación de les delacions s'estableix en virtut d'un criteri general i objectiu: el principi de proximitat de grau (vegeu rúbrica art. 441-5).

El principi de proximitat de grau opera entre cridats d'un mateix ordre, no entre cridats d'ordres diferents. Altrament ens trobaríem davant d'un *sistema gradual pur*, en el sentit que la proximitat de grau seria l'única dada decisiva. En un sistema gradual pur, el germà del causant (col·lateral de segon grau) passaria per davant dels besnéts (tercer grau) o descendents de grau més remot [BOEHMER (1938, p. 25)]. D'altra

¹³ Per a una descripció del sistema romà de les tres línies es reenvia a D'ORS (2006, § 267) i a JÖRS (1937, § 199). Per a la seva aplicació a Catalunya vegeu BROCA I AMELL (1886, § 622, pp. 282-285) i FALGUERA (1875, pp. 291-293). Per a la seva evolució fins a la Compilació vegeu SALVADOR (1986c).

banda, el principi de proximitat de grau implica que dins de cada ordre els concrets cridats són tractats individualment *quot generationes tot gradus* i no en atenció a la seva pertinença a una determinada estirp. Altrament, es tractaria d'un *sistema de parenteles o lineal-gradual*, on la proximitat de grau no és la dada determinant, sinó que decideix la proximitat de l'estirp, establint la preferència a favor d'aquells que tenen amb el causant l'ascendent comú més proper [BOEHMER (1938, pp. 21-25); entre nosaltres, també, SALVADOR (1983, pp. 147-173)].

El Llibre quart manté, en definitiva, el sistema romà tradicional a Catalunya de la successió *ordinum et graduum* en què la crida a un ordre n'exclou els altres, i, dins de cada ordre de parents, el de grau més proper n'exclou el més llunyà (art. 441-5). En sentit invers, si cap dels parents més pròxims cridats per la llei no arriba a ésser hereu per qualsevol causa o és apartat de l'herència per indignitat successòria, l'herència es defereix al grau següent, i així successivament, de grau en grau i d'ordre en ordre fins a arribar a la Generalitat de Catalunya (art. 441-6.1).

Finalment, s'ha d'assenyalar que el parentiu produeix efectes jurídics més enllà de la successió intestada [vegeu, per exemple, arts. 237-1 i ss. CCCat (aliments d'origen familiar)], però les regles per a la seva fixació i còmput, malgrat ser d'aplicabilitat en altres àmbits (vegeu, per exemple, arts. 235-31.2.c i 235-32.1.b CCCat), s'han ubicat tradicionalment en aquesta seu (vegeu arts. 7 LSI 1936, 4 LSI 1987, 324 CS i, actualment, 441-3 i 441-4 CCCat) i constitueixen, en definitiva, el dret comú en la matèria a Catalunya (art. 111-4 CCCat) [LAMARCA (2010, p. 1187)].¹⁴

El Llibre quart s'alineja en aquest sentit amb el CCE (arts. 915 a 920), amb la diferència que en aquest l'aplicabilitat general de les normes de còmput no s'ha de deduir, sinó que es disposa expressament (vegeu art. 919 CCE) [GINEBRA (2009, pp. 1231 a 1239)].

3. L'ordre (i els subordres) dels col·laterals

El Llibre quart dedica a la successió dels parents col·laterals els arts. 442-9 a 442-11, que integren la Secció quarta del Capítol II del Títol IV.

Al marge de la manca de coordinació entre les rúbriques i els continguts dels preceptes, cal advertir, d'una banda, (i) la imprecisió en què incorre el legislador a l'hora de descriure el supòsit de fet de la delació (art. 442-9) i, de l'altra, (ii) la divisió de l'ordre dels col·laterals en dos grups o *subordres* (arts. 442-10 i 442-11).

Com ja denunciaren els primers comentaristes, el legislador català utilitza indistintament els conceptes no fungibles de *delació* (rúbrica art. 442-9), *successió* (art. 442-10) i *crida* (art. 442-11) en referència a la delació intestada dels parents col·laterals [vegeu, en aquest sentit, NAVAS (2009, pp. 1285-1286)].

¹⁴ Per al concepte de dret comú vegeu BADOSA (2007-8, pp. 19 i ss.).

3.1. El supòsit de fet de la delació

Segons l'art. 442-9, l'herència es defereix als parents col·laterals "si el causant mor sense fills ni descendents, sense cònjuge o convivent i sense ascendents". Tanmateix, és evident que en un sistema de crides *ordinum et graduum* no només és pressupòsit del canvi d'ordre l'absència d'integrants d'ordres preferents (art. 442-9), sinó que també ho és la ineficàcia –sigui voluntària (repudiació), sigui involuntària (indignitat successòria)– de la crida als mateixos (art. 441-6). En altres paraules: el pressupòsit de la crida a ordres ulteriors és l'absència d'integrants d'un ordre precedent *que succeeixin el causant*. Per tant, una lectura correcta de l'art. 442-9 exigeix completarlo, en el sentit que l'herència es defereix als parents col·laterals "si el causant mor sense fills ni descendents, sense cònjuge o convivent i sense ascendents [*que el succeeixin*]".

Val a dir que aquesta imprecisió no és exclusiva de l'art. 442-9, sinó comuna als preceptes que inauguren les diverses seccions del Capítol II del Títol IV, llevat, òbviament, de l'art. 442-1 relatiu a la delació als fills com a primer ordre successori. Així, hi incorren els arts. 442-3.2 ("Si el causant mor sense fills ni altres descendents, l'herència es defereix..."), 442-8.1 ("Si el causant mor sense fills ni descendents i sense cònjuge o convivent, l'herència es defereix...") i 442-12 ("Si manquen les persones que assenyala aquest capítol, succeeix..."); i també els arts. 442-10.4 i 442-11.

3.2. El tracte preferent de germans i nebots

Fixat el pressupòsit de la crida prevista en l'art. 442-9 en aquests termes, els dos preceptes restants resulten de dividir els col·laterals en dos *subordres*. El primer subordre (els primers col·laterals delats) l'integren els *germans i fills de germans* (art. 442-10) i, el segon, els *altres col·laterals* fins al quart grau (art. 442-11), de manera que aquests darrers només reben la delació a manca de germans i nebots que succeeixin el causant (art. 442-11). Com a conseqüència d'aquesta (sub)ordenació, en cas de concurrència de nebots i oncles del causant –ambdós parents de tercer grau– seran preferits aquells respecte d'aquests. El supòsit, que a simple vista sembla constituir una excepció al principi de proximitat de grau, no és més que una conseqüència del funcionament normal de la successió *ordinum*, en virtut de la qual no es permet passar a l'ordre (o subordre) següent fins que no s'hagin esgotat les crides a l'ordre (o subordre) precedent.

Tanmateix, quant a la preferència dels nebots respecte de la resta de col·laterals –fins i tot de grau igual–, l'art. 442-10.1 permet plantejar el dubte de si aquesta es verifica en tots els casos o només quan els nebots són cridats per dret de representació, ja que, segons el precepte, qui succeeix amb preferència sobre la resta de col·laterals són "els germans, per dret propi, i els nebots, *per dret de representació*". En el dret anterior, aquesta tesi era sostenible encara amb més força, atès que el CS no contenia cap norma que preveïés la crida per dret propi als nebots, sinó que, "en defecte de germans" succeïen "els nebots per caps" (art. 339.IV), i no s'especificava si la crida ho era per dret propi o per dret de representació.

A més, com de seguida es demostrarà, a diferència dels textos de la línia *espanyola* (vegeu, per exemple, art. 926 CCE), que la divisió de l'herència s'efectuï per caps o per estirps no revela necessàriament que la crida es realitzi, respectivament, per dret propi o per dret de representació (vegeu *infra* 4.2).

Tot plegat permetia concloure que els nebots succeïen sempre per dret de representació i que era precisament aquest dret el que justificava que els fills de germans fossin preferits als altres col·laterals del mateix grau [BOSCH (2002, p. 541)], ja que els permetia ser cridats en l'anterior. Notí's, tanmateix, que portar aquesta tesi fins a les últimes conseqüències hauria significat deixar fora de la successió els fills del germà repudiant quan aquests concorrien amb qualsevol altres col·laterals, atès que, com és sabut, la repudiació exclou el dret de representació (arts. 328 CS i 441-7 CCCat).

Doncs bé, malgrat que avui el Llibre quart contempla expressament la crida per dret propi dels nebots per al supòsit que "no hi hagi germans" (art. 442-10.4), amb la lletra de l'art. 442-10.1, roman irresolt el dubte de si en concurrència amb oncles del causant (parents també de tercer grau), els nebots cridats per dret propi han de considerar-se preferents o bé repartir-se amb ells l'herència a parts iguals.

Com s'acaba d'advertir, per molt que el precepte sembli identificar el supòsit de fet de la delació als nebots amb la manca de germans ("si no n'hi ha"), cal incloure-hi també els altres casos d'ineficàcia de la crida (vegeu *supra* 3.1), ja que una interpretació excessivament literal conduiria a la conclusió que els nebots no poden ser cridats per dret propi en cas que un germà viu del causant (qualsevol, encara que no en sigui el progenitor) repudiï l'herència, a la qual serien llavors cridats els "altres col·laterals" (art. 442-11).

L'argument definitiu a favor de la preferència dels nebots amb independència del tipus de crida, l'aporta l'art. 442-11 en descriure el supòsit de fet de la "crida als altres col·laterals", ja que l'identifica amb la manca de germans i *fills de germans*, sense fer distinció en funció de si aquests són cridats per dret propi o per dret de representació. A més, és aquesta la solució més conforme al sistema romà tradicional, en què era palès que els nebots eren preferits als oncles del difunt tot i mantenir igualment amb ell el tercer grau de cognació [*illud palam est, quia thiis defuncti masculis et feminis, sive a patre sive a matre, praeponuntur, si etiam illi tertium cognationis similiter obtineant gradum*; vegeu Novel·la 118 (Cap. III)].

4. Primer subordre de col·laterals: germans i nebots

L'art. 442-10 regula la successió intestada del primer subordre de col·laterals (germans i nebots). Els germans del causant són cridats per dret propi (art. 442-10.1) i es divideixen l'herència per caps ["parts iguals" (art. 441-8.1)]; els nebots, en canvi, són cridats per dret de representació si concorren amb germans del causant (art. 442-10.1 i .2) i per dret propi "si no hi ha germans" (art. 442-10.4).

Amb relació al dret anterior, l'art. 442-10 ha mantingut (i) el *privilegi* del dret de representació dels nebots (art. 441-7.2) i (ii) les especialitats en matèria de divisió de l'herència entre els cridats que l'accepten (art. 442-10.2). A més, el precepte ha introduït dues novetats que cal destacar: d'una banda, (iii) ha modificat el règim de l'acreciment derivat de la vacança de les quotes dels nebots cridats per dret de representació en cas que en concorrin diversos (art. 442-10.3) i, de

l'altra, (iv) ha sostret qualsevol transcendència successòria al caràcter senzill o doble del vincle fraternal (art. 442-10.1 *in fine*).

4.1. La crida per dret de representació en la línia col·lateral

En general, “per dret de representació els descendents d’una persona premorta, declarada absent o indigna són cridats a ocupar el seu lloc [*in propri parentis locum*; Novel·la 118 (Cap. I)] en la successió intestada” (art. 441-7.1).

La crida per dret de representació no és personal sinó col·lectiva, a les estirps, on és preferent el cap i, només si aquest manca, es dona entrada als seus descendents en el seu lloc, com a representants. Es tracta, en definitiva, d’una crida que es realitza *per relationem*, car el representant és designat indirectament per referència a l’estirp del representat.

Com a conseqüència, la mera manca del cap de l’estirp no constitueix un supòsit de quota vacant i, per tant, l’acreixement només té lloc quan manquen també els membres de l’estirp que podrien representar-lo. Dit d’una altra manera: en els ordres de parents en què opera el dret de representació, el supòsit de fet de l’acreixement no és la vacant personal, sinó l’estirp vacant. És per aquest motiu que “si solament un o algun dels cridats no arriben a ésser hereus, la quota hereditària que els hauria correspost acreix la dels altres parents del mateix grau, llevat del dret de representació, si és aplicable” (441-6.2).

D’altra banda, la crida per dret de representació exceptua el principi de proximitat de grau (art. 441-5), ja que comporta la crida en la mateixa successió a subjectes pertanyents a graus diferents. Se’n dedueix que la llei prefereix afavorir l’estirp del premort, absent o indigne (integrada per subjectes de grau més llunyà) abans que decretar l’acreixement de les quotes dels germans d’aquest, els quals heretarien si el principi de proximitat de grau s’apliqués de manera estricta. Pensant en la premoriència com a causa típica i més habitual de la representació, s’ha dit que, des d’un punt de vista ètic, seria injust que els fills del cridat premort haguessin d’acumular a la desgràcia d’haver perdut el seu pare el perjudici de veure’s exclòs de la successió de l’avi (o oncle) [BURGOS (2011, pp. 265-288); ROCA SASTRE (1981, p. 400)] o, en sentit més econòmic, que se’ls impedeixi obtenir uns béns que molt probablement adquiririen en morir aquell [ROCA SASTRE (1981, p. 403)].

Seguint la lògica d’aquestes idees, la crida per dret de representació opera en la línia directa descendent i, només excepcionalment, en la col·lateral.

GARCÍA GOYENA (1973, T.II, p. 173) comentà i concordà l’art. 754 del projecte de CCE de 1851 (“La representación tiene siempre lugar en la línea recta de descendientes. No tiene lugar en las de ascendientes”) en els termes següents: “la primera parte de este artículo es de jurisprudencia universal, y se encuentra en todos los Códigos, así antiguos como modernos, por lo que escusa citas particulares. El amor y la ternura crecen á medida que descienden en la línea recta, y crecen mas cuando una muerte prematura ha roto el grado intermedio; el nieto ó biznieto huérfanos son mas queridos del abuelo ó bisabuelo que se ve avanzado por ellos en la carrera de las generaciones: la compasión, el cariño y hasta la vanidad, conspiran á un mismo objeto. La ley que excluyera la representación en la línea recta descendente, seria una ley impía y anti-natural. Hay también uniformidad en todos los Códigos respecto

de la segunda parte; la sucesión de los ascendientes es contraria al curso ordinario de los sucesos, pues no puede tener lugar *sino turbato ordine mortalitatis*: parece verse en ella un río que sube á buscar su origen”.

En efecte, a diferència de la línia directa descendent, on el dret de representació s'aplica indefinidament (art. 441-7.2), en la col·lateral es configura com un *privilegi* dels nebots per al cas que concorrin amb germans de manera que formin (sub)ordre successori amb ells (arts. 441-7.2 i 442-10.1). Aquesta dada torna a posar de manifest el tracte privilegiat que la llei dispensa als nebots, ja que no només són cridats per dret propi amb preferència als oncles tot i mantenir amb el causant el mateix grau de parentiu que aquests, sinó que, a més, són els únics col·laterals que poden accedir a l'herència del difunt per la via de la representació.

L'esquema de l'ordre *únic conjunt* entre oncles i nebots representants prové dels arts. 14, 21 i 22 LSI 1936, que situaven els nebots fills de germà premort compartint el segon ordre intestat amb els ascendents i els germans vius del causant; l'art. 14 LSI 1936 establia l'ordre dels ordres i els arts. 21 i 22 LSI 1936 regulaven les vicissituds de les diverses possibles concurrències en el segon (ascendents i germans; ascendents i nebots; germans i nebots; ascendents, germans i nebots). El seu fonament cal buscar-lo al Cap. III de la Novel·la 118, corregida per la 127. Segons la Novel·la 118, el dret de representació dels nebots era un *vero privilegium* que només a ells es concedia (*alii omnino personae ex hoc ordine venienti hoc ius largimur*), amb la finalitat que constituïts en tercer grau fossin cridats a l'herència, tot succeint en lloc de llurs pares, conjuntament amb els que ho eren de segon (*ut in priorum parentum succedentes locum soli in tertio constituti gradu cum iis, qui in secundo gradu sunt*). Tanmateix, segons la Novel·la 118, el privilegi només operava en concurrència amb germans del causant, ja que si hi havia també ascendents, els nebots en quedaven exclosos. No fou fins la posterior Novel·la 127 (Cap. I) que s'admeté la triple concurrència d'ascendents, germans i nebots (*Hoc itaque iuste corrigentes sancimus, ut, si quis moriens reliquerit ascendentium aliquem, et fratres, qui possint cum parentibus vocari, et alterius praemortui fratris filios, cum ascendentibus et fratribus vocentur etiam praemortui fratris filii...*).

Convé destacar que el privilegi concedit per la Novel·la 118 i, per extensió, també pels textos de la línia *romana-catalana* que la segueixen (arts. 10.II i 14 LSI 1936; 8.2, 19.1 LSI 1987; 328.II i 339.I CS, i 441-7.2 i 442-10.1 CCCat) no s'estén als descendents dels nebots privilegiats. Això demostra que la representació dels nebots no és ni el seu mode normal de crida ni regla en la línia col·lateral, sinó un *privilegi* excepcional ideat perquè els fills dels germans premorts –avui també absents o indignes– puguin ocupar el lloc del seu pare (germà del causant) i concórrer en el segon grau amb llurs oncles.

En canvi, en l'art. 925 CCE la representació és regla tant en la línia recta com en la col·lateral i l'única diferència és el límit en aquesta. A efectes pràctics s'obté idèntic resultat, car el CCE fixa el límit precisament en els fills dels germans (art. 925.2 CCE), però es fa palesa una diferència d'enfocament entre la línia *romana-catalana* i l'*espanyola*, amb influència del *Code civil* francès en la segona.

De fet, rebutjant la Novel·la 118 i seguint l'art. 742 *Code civil*, el projecte de CCE de 1851 (art. 754.III) pretengué estendre el dret de representació als descendents dels nebots, “porque respecto de ellos hay los

mismos motivos de conveniencia y afecto que respecto de los hijos" [GARCÍA GOYENA (1973, T.II, pp. 173-174)]. Encara avui, en dret francès, en virtut de l'art. 752-2 *Code civil* (art. 742 originari), "en ligne collatérale, la représentation est admise en faveur des enfants et descendants de frères ou soeurs du défunt...".

4.2. Divisió de l'herència entre els germans i/o nebots acceptants

En general, segons l'art. 441-8.1, l'herència intestada es divideix a parts iguals entre els cridats que l'han acceptada, de manera que aquests l'adquireixen per caps (vegeu, per exemple, els arts. 442-10.4 i 442-11). La regla regeix, en principi, quan tots els cridats que accepten l'herència ho són per *dret propi*, o sigui, quan dintre d'un ordre no es té cap grau davant perquè s'és del primer (arts. 441-6.1, 442-1.1, 442-8.1 i 442-10.1) o perquè essent dels ulteriors manquen tots els graus anteriors per repudiació [descendents ulteriors (arts. 442-2) i fills de germans (art. 442-10.4) i, implícitament per a ambdós (art. 441-7.1)], o per qualsevol causa [ascendents (442-8) i *altres* col·laterals (art. 442-11)].

En canvi, si és aplicable el *dret de representació* –*criada per relationem*, a l'estirp– la divisió es realitza típicament per estirps, i els representants de cada estirp es reparteixen a parts iguals –és a dir, per caps dins l'estirp– la porció que hauria correspost a llur representat (art. 441-8.2) [*tantum de hereditate morientis accipientes partem, quanticunque sint, quantum eorum parens, si viveret, habuisset*; Novel·la 118 (Cap. I)]. Així, la divisió per estirps característica del dret de representació limita la successió dels representants (divisor) a la porció corresponent al seu representat (dividend).

Això no obstant, com anticipa l'art. 441-8.1 ("llevat dels casos en què aquest codi estableix una altra cosa"), el Llibre quart conté diverses normes que exceptuen la teòrica correspondència entre *modalitat de crida* (per dret propi i per dret de representació) i *modalitat de divisió* (respectivament, per caps i per estirps). En destaquen dues.

La primera (art. 442-2.1) –presentada com a novetat del llibre quart al Preàmbul V § 6 de la Llei 10/2008– afecta l'ordre dels descendents, tot trencant la correspondència entre crida per dret propi i divisió per caps, en el supòsit concret que "tots els descendents cridats d'un mateix grau repudien l'herència", cas en el qual "aquesta es defereix als descendents del grau següent, per dret propi, però dividint-la per estirps i a parts iguals entre els descendents de cada estirp".

Segons això, l'art. 442-2.1 contemplaria un supòsit de divisió per estirps no vinculat a una crida per dret de representació, car els descendents del grau següent són cridats per dret propi, és a dir, no per referència a l'estirp a la qual pertanyen, sinó individualment com a integrants del grau següent al que ha fallat (*successio graduum*). En aquest cas, doncs, l'estirp, malgrat no constituir l'objecte de la crida, és determinant als efectes de la divisió de l'herència entre els descendents de grau ulterior que hi accedeixen per repudiació de tots els de l'anterior. Es demostra, en definitiva, que la divisió per estirps, malgrat ser característica del dret de representació, no li és exclusiva, sinó que, com defensava ROCA SASTRE, "se trata de una simple fórmula de distribución de bienes acomodada a todas las situaciones que hagan conveniente adoptarla" [ROCA SASTRE (1948, p. 291)].

ROCA SASTRE reforçava l'argument amb cita del Dret antic francès, en el qual es distingia entre *représentation à l'effet de succéder*, que era la divisió per stirps pròpia del dret de representació, i *représentation à l'effet simplement de partager*, que era la mateixa divisió per stirps aplicable, malgrat la regla "viventis no datur repraesentatio", també als supòsits d'indignitat i de repudiació dins l'ordre dels descendents. Segons POTHIER (1778, pp. 46-47), "la maxime qu'on ne représente point un homme vivant, a lieu dans la premiere espece de représentation, parce qu'on ne peut succéder & entrer dans le degré d'un homme vivant qui le remplit; mais rien n'empêche que, dans la représentation qui n'est qu'à l'effet de partager, on représente un homme vivant; c'est a dire, que des petits-enfants de différens fils qui ont renoncé, représentent leur pere dans le partage, à l'effet que ceux qui sont nés de chacun desdits fils, prennent tous ensemble la même part qu'auroit pris leur pere, si c'étoit leur pere qui eût succédé" ([quant a la distinció entre ambdós tipus de representació, vegeu també WINDSCHEID (1930, § 572, p. 227, n. 4) i GINEBRA (2009, pp. 1245-1253)].

Val a dir que aquesta mateixa doctrina és la que reposava rere l'enrevessat art. 480.1 Projecte de Compilació 1955, segons el qual, "[s]i ninguno de los parientes llamados en la primera delación intestada llegan a ser herederos, aunque sea por causa de indignidad sucesoria declarada, la herencia se deferirá nuevamente a los del grado u orden siguiente de llamamientos y así sucesivamente de grado en grado y de orden en orden, hasta llegar al Estado. De resultar llamados los descendientes de los hijos del causante o los hijos de los hermanos de éste, la herencia se dividirá por stirpes, como si por analogía a lo que el párrafo siguiente dispone, se les defiriese la misma según criterio de derecho de representación sucesoria". El precepte presentava, en la primera part, el principi general de la successió per graus i ordres i, en la segona, la successió dels graus posteriors als primers delats, tot aplicant a aquests, malgrat ser cridats autònomament per dret propi, la divisió per stirps, és a dir, la mateixa que se'ls aplicaria si haguessin estat cridats per dret de representació, sense ser aquest el cas. Noti's, tanmateix, que la redacció del precepte relativitzava l'autonomia de la crida als graus posteriors derivada en principi de la *successio graduuum* mitjançant llur presentació (implícita) com a representants del grau precedent. Així, se'ls descrivia, no amb relació al causant com a néts, besnéts o nebots, sinó amb relació al cap de l'estirp com a "descendents dels fills" i "fills dels germans".

Així doncs, l'art. 442.2.1 imposa reformular la regla de partença, en el sentit que, en la línia recta descendent, la crida per dret propi té en realitat dues modalitats de divisió: per caps, si s'és del primer grau descendent (art. 441-8.1), i per stirps, si el grau anterior ha mancat sencer per repudiació (art. 442-2.1).

La segona excepció a la correspondència entre modalitats de crida i modalitats de divisió toca l'ordre dels col·laterals; la contempla l'art. 442.10.2 per al cas que concorrin diverses stirps de nebots cridats per dret de representació, *ergo* en concurrència amb oncles d'aquests, germans del causant. En aquest supòsit, "s'acumulen les parts de les stirps cridades i tots els nebots que les integren succeeixen en el conjunt per caps". Com es pot observar, el precepte trenca l'equivalència entre crida per dret de representació i divisió per stirps, tot demostrant que la distribució de l'herència *in stirpe* no és, en realitat, consubstancial al dret de representació successòria. Segons la doctrina, la regla distorsiona el concepte d'estirp [CASANOVAS (1990, pp. 315-318)] i, si bé és una opció del legislador que té el seu sentit, suposa trencar amb el sistema clàssic del dret de representació [GARRIDO (2008, p. 361)].

En el cas de pluralitat d'estirps de nebots que concorren a l'herència amb germans del causant, la regla de l'art. 442-10.2 –que l'herència no es divideixi per estirps i a parts iguals entre els integrants de cada estirp, sinó per caps entre tots els nebots– no és nova, sinó que reproduceix la solució prevista en el dret anterior per l'art. 339.II CS, que, al seu torn, provenia de l'art. 19.2.II LSI 1987 i tenia com a primer antecedent l'art. 22.1.II LSI 1936¹⁵; en canvi, el precepte s'aparta dels textos dels Projectes de Llibre quart de 2006 i 2007, els quals, per a la línia col·lateral, preveien l'actuació del dret de representació “conforme a les regles generals”.

Segons les Exposicions de Motius d'ambdós Projectes (§ V.2), “si es refereix a nebots, el dret de representació actua conforme a les regles generals i la successió és sempre per estirps, llevat de l'únic cas en què tots els cridats siguin només nebots”; segons llur art. 442-10.II, “si concorren a l'herència germans i fills de germans aquests succeeixen per dret de representació i per parts iguals dins de cada estirp”. Val a dir que el Col·legi de Notaris de Catalunya (en endavant, CNC) valorà positivament “la simplificació del règim jurídic del dret de representació en el cas de col·laterals” (vegeu l'Informe sobre l'avantprojecte de llei del Llibre IV del Codi civil de Catalunya” presentat pel CNC en el tràmit d'informació pública, de 18.4.2006).

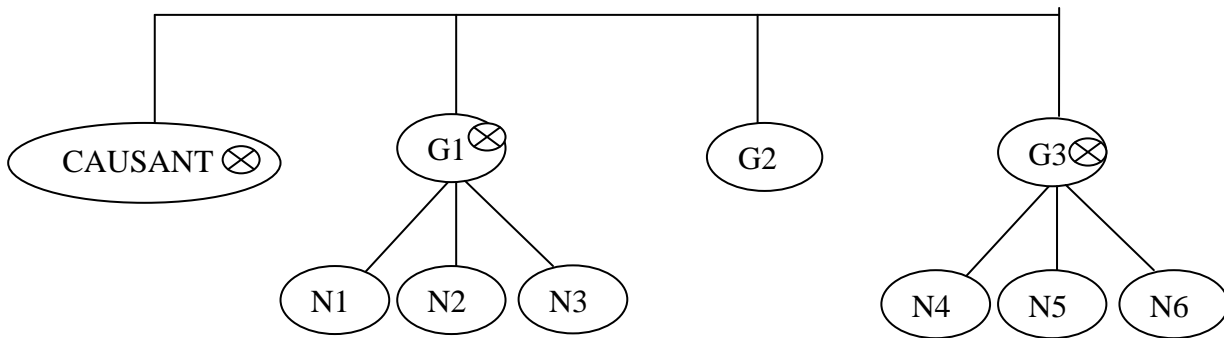
La norma de l'acumulació reapareix en el [Dictamen de la Comissió de Justícia, Dret i Seguretat Ciutadana al text del Projecte de 2007](#)¹⁶. La modificació, com moltes d'altres que s'hi introdueixen, es troba mancada de justificació oficial.

La diferència d'aplicar aquestes *regles generals* o exceptuar-les en el sentit de l'art. 442-10.2 no és rellevant si només hi ha una estirp de nebots, ja que falla el pressupòsit de l'acumulació, que és que n'hi hagi diverses; tampoc ho és quan les estirps de nebots són homogènies (vegeu *infra* Figura 1). En canvi, quan concorren a l'herència estirps heterogènies, la diferència adquireix particular transcendència pràctica. En efecte, si les estirps estan formades per diferent nombre de nebots, l'aplicació de l'art. 442-10.2 comporta un augment del dividend no compensat amb un augment proporcional del divisor, la qual cosa resulta en la igualació de les quotes individuals dels nebots amb independència del nombre que n'integri cada estirp. Com a conseqüència, l'excepció afavoreix els nebots integrants de les estirps més nombroses. Per a demostrar-ho, només cal comparar el resultat d'aplicar l'acumulació de quotes prevista per l'art. 442-10.2 amb el que s'obtidria si el precepte hagués conservat la redacció dels Projectes de 2006 i 2007, que no la preveien (vegeu *infra* Figura 2).

¹⁵ Hem accedit al Diari de Sessions del Parlament de Catalunya del 25 de juny de 1936, jornada en què s'aprovaren els preceptes de la LSI 1936 relatius a la successió dels col·laterals (DSPC n° 241, pp. 4731-4743). Malauradament, l'art. 22 fou un dels articles aprovats sense discussió parlamentària (p. 4738).

¹⁶ BOPC, de 12.6.2008.

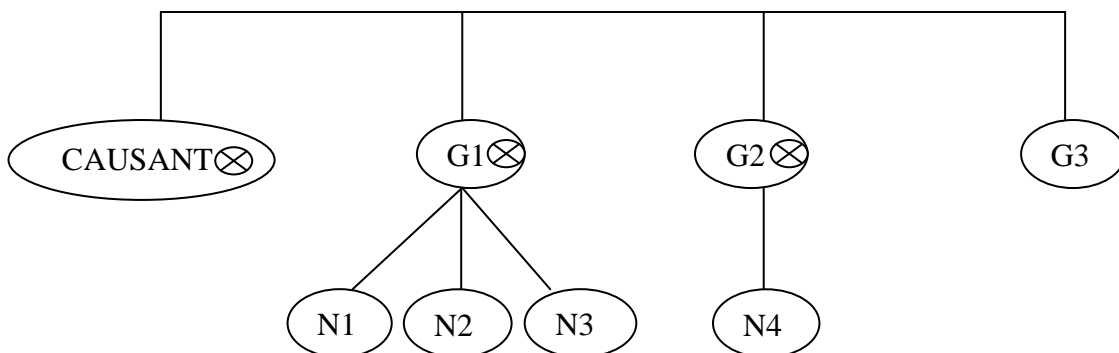
Figura 1. Concurrència de germans amb estirps homogènies de nebots

Crida: Es crida els germans del causant per dret propi (G2) i els nebots per dret de representació (N1, N2 i N3, en representació de l'estirp de G1, i N4, N5 i N6, en representació de l'estirp de G3).

Divisió: Segons el dret vigent, les parts corresponents a les estirps de nebots cridats s'acumulen i els nebots que les integren succeeixen en el conjunt per caps [G3 (1/3); N1 (1/6 de 2/3); N2 (1/6 de 2/3); N3 (1/6 de 2/3); N4 (1/6 de 2/3); N5 (1/6 de 2/3); N6 (1/6 de 2/3)]. Si, en el mateix supòsit, s'apliquessin les "normes generals del dret de representació", els nebots integrants de cada estirp es repartirien a parts iguals -per caps dins l'estirp- la porció que hauria correspost a llur representat [G3 (1/3); N1 (1/3 d'1/3); N2 (1/3 d'1/3); N3 (1/3 d'1/3); N4 (1/3 d'1/3); N5 (1/3 d'1/3); N6 (1/3 d'1/3)]. Com es pot observar, els elements de la divisió serien diferents, però aquesta conduiria a idèntic resultat: (1/6 de 2/3) = (1/3 d'1/3).

Figura 2. Supòsit de concurrència entre un germà i estirps heterogènies de nebots

Crida: es crida els germans del causant per dret propi (G3) i els nebots per dret de representació (N1, N2, N3 i N4).

Divisió: Segons el dret vigent, les parts corresponents a les estirps de nebots cridats s'acumulen i els nebots que les integren succeeixen en el conjunt per caps [G3 (1/3); N1 (1/4 de 2/3); N2 (1/4 de 2/3); N3 (1/4 de 2/3); N4 (1/4 de 2/3)]. En canvi, si s'apliquessin les "normes generals del dret de representació", els nebots integrants de cada estirp es repartirien a parts iguals -per caps dins l'estirp- la porció que hauria correspost a llur representat [G3 (1/3); N1 (1/3 d'1/3); N2 (1/3 d'1/3); N3 (1/3 d'1/3); N4 (1/3)].

Tot i que no es troba explicitat en cap dels tràmits parlamentaris de les diferents lleis que optaren per introduir-la, és evident que la regla de l'acumulació té com a fonament el tracte igualitari dels nebots, les quotes individuals dels quals no variaran en funció de la magnitud de les estirps.

De fet, l'opció per la porció única a repartir entre tots els nebots concurrents independentment de les estirps de procedència és coherent amb la solució prevista per al cas que es cridi únicament nebots del causant, per dret propi, essent en nombre desigual els corresponents a cada estirp. Com s'ha vist, en aquest supòsit, l'art. 442-10.4 preveu la divisió igualitària de l'herència entre els nebots prescindint de les estirps [solució que, tot sigui dit de passada, és la contrària a la prevista per als descendents de grau ulterior cridats per dret propi (art. 442-2.1)].

El primer antecedent d'aquesta norma és l'art. 20 LSI 1936 ("[s]i concorren a l'herència solament germans dobles o solament nebots, fills de germà doble premort, encara que siguin de diverses estirps, la successió es farà per caps"), que consagrava l'opinió majoritària de la doctrina catalana del S. XIX i resolva els dubtes que suscità entre la doctrina clàssica el silenci de les Novel·les de Justinian sobre el particular. Segons BROCA I AMELL (1886, p. 286), "Hoy [any 1886] puede ya casi darse por resuelta esta duda, pues la mayor parte de los modernos tratadistas han venido á demostrar, con razones de gran peso, que en el caso propuesto no cabe admitir excepción al principio general de sucesión in capita que regula esta materia, y que á lo menos dentro del contexto de las Novelas de Justiniano no hay fundamento bastante para sostener la sucesión in stirpes. CANCER después de haber aceptado la opinión de que debía verificarse la sucesión in stirpes, la abandona para sostener que la sucesión in capita es en este caso la única admisible, rebatiendo la pretendida paridad entre los hijos de hermanos y los descendientes de segundo y ulterior grado, que sirve aún hoy de principal argumento á los partidarios de aquella opinión". Aquests arguments eren, bàsicament, que els nebots, en cas de no concórrer amb llurs oncles, no necessitaven el dret de representació per a heretar i, atès que entre ells compartien grau, per molt que provinguessin de germans distints, havien de dividir-se l'herència a parts iguals.

Doncs bé, com que seria arbitrari que les estirps limitessin la participació dels nebots a l'herència en el primer cas i que no ho fessin en el segon, aquests es divideixen l'herència per caps tant si són cridats per dret de representació [en concurrència amb germans del causant (art. 442-10.2)] com si ho són per dret propi ["si no hi ha germans" (art. 442-10.4)].

4.3. La frustració de la delació d'algun dels nebots cridats

Segons l'art. 441-6.2, si solament un o alguns dels cridats no arriben a ésser hereus, la quota hereditària que els hauria correspost *acreix* la dels altres parents del mateix grau, llevat del dret de representació, si és aplicable (vegeu, també, art. 462-1). L'art. 441-6.2 preveu el supòsit de frustració d'alguna de les crides intestades a subjectes del mateix grau (p. ex., el causant té tres fills, un dels quals ha repudiat). En aquest cas, atès que en les crides intestades sempre hi ha conjunció [ROCA SASTRE (1981, p. 407)], l'acreixement impedeix que l'herència es defereixi al grau *següent*, car la presència d'un únic subjecte integrant del grau més proper exclou la delació a subjectes de grau ulterior. L'acreixement és, doncs, un mecanisme que reforça el principi de proximitat de grau [CASANOVAS (2003, p. 743)].

Si els nebots són cridats per dret propi –perquè no concorren amb germans del causant– i a manca de previsió legal específica aplicable al supòsit, l'acreixement funciona normalment (art. 441-6.2), de manera que els altres nebots (germans i/o cosins del que no accepta) acreixen per caps, en consonància amb el tipus de repartiment de l'herència que preveu l'art. 442-10.4.

Més dubtes genera, en canvi, el funcionament de l'acreixement que opera quan el nebot que falla és cridat a l'herència per dret de representació. La hipòtesi es troba regulada a l'art. 442-10.3 CCCat, que preveu dues solucions distintes en funció de si (i) el nebot cridat que no accepta té germans que sí que ho fan; o bé si (ii) aquest nebot és únic en l'estirp o es frustren totes les delacions a nebots d'una mateixa stirp.

(i) Si el nebot que provoca la vacant té germans que accepten, la seva part “acreix la de tots els altres nebots per parts iguals”, és a dir, tant la dels seus germans com la dels seus cosins. Amb aquesta precisió, el primer incís de l'art. 442-10.3 esvaeix un dels dubtes interpretatius que havia suscitat el primer incís dels arts. 339.III CS i 19.3 LSI 1987 (també art. 22.II LSI 1936), els seus immediats precedents, que enlloc de decretar l'acreixement de la quota “de tots els altres nebots” –germans i cosins del nebot que falla– el limitaven a “la dels seus germans”.

La regla no era problemàtica si concorria a l'herència una sola stirp de nebots (car les úniques quotes susceptibles d'acreixement serien les dels germans del que falla).

CASANOVAS (1990, p. 316) proposà limitar l'abast de l'article a aquest concret supòsit, perquè, segons l'autora, “si són dues o més [les stirps], d'acord amb l'esquema acumulatiu de l'art. 19.2 II LSI, l'acreixement hauria d'afavorir tots els nebots, siguin germans o cosins entre ells”.

Tanmateix, en cas de pluralitat d'estirps, no s'entenia per què, una vegada acumulades aquestes (en virtut dels arts. 339.II CS i 19.2.II LSI 1987), en reapareixia el concepte als sols efectes de facilitar l'acreixement a favor exclusivament dels germans del titular de la vacant, tot exclouent-ne els cosins, nebots integrants d'altres stirps.

Davant la lletra del precepte, la doctrina proposà interpretar-lo tot invertint els termes de l'operació: en el supòsit d'estirps concurrents, l'acreixement només a favor de la quota dels germans del nebot que falla no seria contradictori amb l'acumulació perquè aquesta es produeix amb posterioritat, una vegada acrescudes les quotes acumulables. A més, aquesta interpretació permetia que l'acreixement acabés aprofitant igualment a tots els nebots, tant als germans del titular de la vacant com als seus cosins. Una altra solució –es deia– seria contrària a l'esperit, finalitat i context d'aquest sistema d'acumulació de quotes, de la que el règim d'acreixement en el supòsit de quotes vacants és un complement [ROCA-SASTRE MUNCUNILL (1994, p. 617)].

Per contra, també hi hagué qui considerà que el sentit que havia de donar-se a aquest precepte era el que hauria tingut segons el sistema tradicional, és a dir, que l'acreixement es produïa preferentment entre germans. Segons aquesta opinió, el fet que els nebots representants succeïssin per caps no impedia que, als efectes de l'acreixement, es tornés a utilitzar la noció clàssica d'estirp pròpia del dret de representació, de manera que abans que es produís la divisió

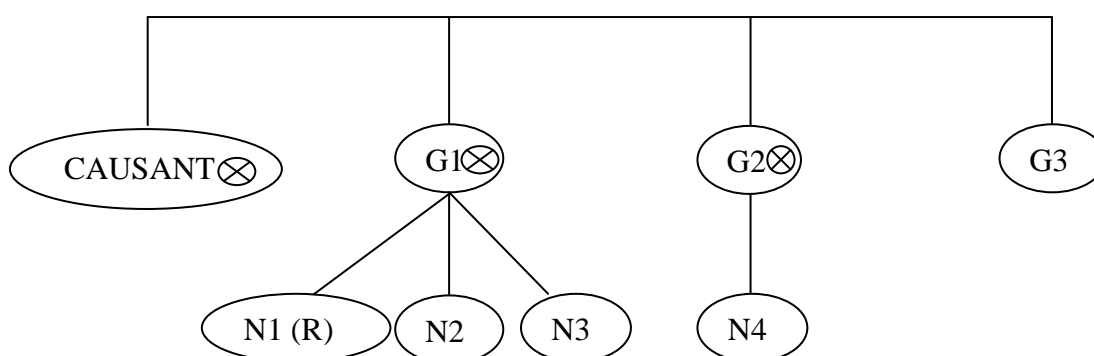
per caps, els germans del nebot que no acceptés haurien adquirit la seva quota [BOSCH (2002, pp. 551-552)].

Avui, l'art. 442-10.3.I no deixa marge al dubte: en el supòsit de concurrència d'estirps, la vacant del nebot que té germans que accepten acreix per parts iguals la de "tots els altres nebots", és a dir, tant la dels membres de la seva pròpia estirp (germans) com la dels altres (cosins), en coherència amb el règim de l'acumulació previst a l'art. 442-10.2 (vegeu *infra* Figura 3).

Tanmateix, si certes interpretacions doctrinals del dret anterior i la literalitat del vigent permeten que l'acreixement funcioni fora de l'estirp en què es produeix la vacant (és a dir, a favor també dels cosins del nebot que falla), cal explicar per què només s'acreixen les quotes dels nebots i no se'n beneficien també les corresponents als germans del causant (s'estableix una preferència dels nebots envers els germans). En teoria, l'acreixement fora de l'estirp obeeix a la lògica de l'acumulació: les parts corresponents a les estirps de nebots s'acumulen formant un únic grup, que concorre a l'herència amb els germans del causant, de manera que, si un dels integrants del grup de nebots falla, acreixen tots els altres, a parts iguals. En conclusió, les estirps desapareixen tot produint la confusió de les quotes dels nebots que les integren no només als efectes de la divisió de l'herència (art. 442-10.2), sinó també en relació amb l'acreixement de les quotes resultants. Ara bé, els caps de les estirps queden exclosos de la dita confusió, atès que la vacant no produeix l'acreixement de les quotes dels germans del causant, sinó només el de les dels seus nebots.

Val a dir que, en l'ordre dels descendents, l'altre àmbit on opera el dret de representació, atès que no hi regeix l'acumulació de les estirps, si es frustra la delació a algun dels representants, la part vacant acreix la dels seus germans -si n'hi ha- i no aprofita als eventuais integrants d'altres estirps.

Figura 3. Supòsit de frustració de la crida d'un dels nebots, que té germans (altres nebots del causant) que accepten

Crida: es crida els germans del causant per dret propi (G3) i els nebots per dret de representació (N1, N2, N3 i N4).

Divisió: El supòsit és idèntic al de la figura 2 *supra*, llevat que ara N1 repudia. Per aplicació del 1r apartat de l'art. 442-10.3, la quota vacant (1/4 de 2/3) acreix la de "tots" els altres nebots. Per tant, l'herència es

reparteix de la manera següent: G3 (1/3); N2 (1/4 de 2/3 + 1/3 d'1/4 de 2/3); N3 (1/4 de 2/3 + 1/3 d'1/4 de 2/3); N4 (1/4 de 2/3 + 1/3 d'1/4 de 2/3).

(ii) Després del punt i següent, l'article 442-10.3 disposa que si el nebot que provoca la vacant "és únic en l'estirp o si es frustren totes les delacions a nebots d'una mateixa stirp, la part vacant acreix la dels germans vius del causant, si n'hi ha, i la dels altres nebots, amb aplicació de la regla de divisió que estableix l'apartat 2". La regla transcrita reformula el segon incís de l'art. 339.III CS (abans, arts. 19.2.II LSI 1987 i 22.II LSI 1936), amb l'objectiu de corregir-ne la imprecisió.

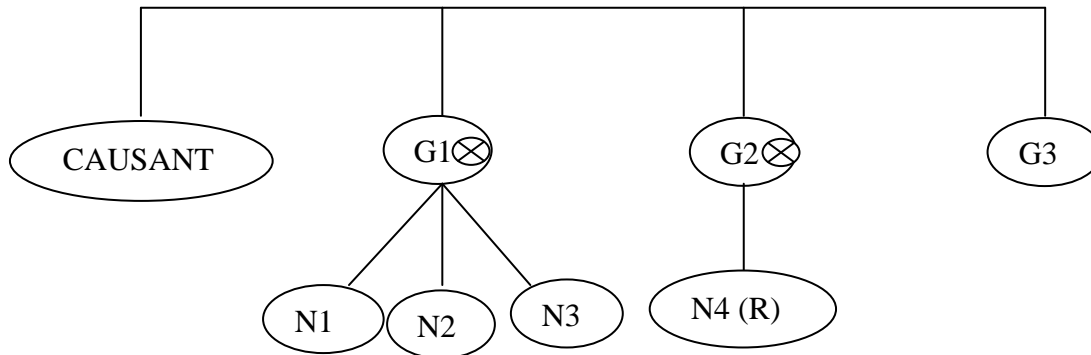
En el dret anterior, el precepte no contenia la remissió actual a les regles de divisió de l'apartat precedent, sinó que, una vegada decretat l'acreixement a favor dels oncles vius germans del causant i dels altres nebots, determinava que els primers acreixien com si la divisió es fes per stirps i els altres nebots com si es fes per caps. Com la doctrina es va afanyar a assenyalar [CASANOVAS (1990, p. 317), ROCA-SASTRE MUNCUNILL (1995, p. 292)], la referència a la divisió de la quota vacant entre els germans i nebots hereus, a més de sobrerera –si res se'n digués s'aplicarien les regles de la divisió per caps entre germans i d'acumulació de les stirps de nebots–, era incoherent, ja que decretava que uns i altres acreixessin de manera inversa a com succeïen. Tot i que la remissió actual a les normes de la divisió de l'apartat anterior elimina el problema, el fet que la resta de la norma –supòsit de fet de l'acreixement i persones que se'n beneficien– s'hagi mantingut inalterada en crea de nous.

D'entrada, s'observa que la regla recupera el concepte d'estirp, en un àmbit –el de la representació dels germans del causant– en el qual no opera [ni en relació amb la divisió de l'herència (art. 442-10.2)], ni als efectes de l'acreixement de les quotes resultants (primer incís art. 442-10.3). En aquest sentit, la regla contradiu el canvi de criteri operat en l'apartat precedent [acreixement de *tots* els nebots (germans i cosins del "nebot frustrat")]: si en la primera part de l'art. 442-10.3 l'acreixement es limita a l'estirp del nebot cridat –tal i com succeïa en l'àmbit del CS i de les dues LLSI– caldria una norma que, com l'actual segona part de l'art. 442-10.3, determinés el destí de la seva quota quan l'estirp quedés buida, bé perquè es tracta de l'únic nebot de l'estirp, bé perquè es frustren totes les delacions a nebots de la mateixa stirp; però, com que segons el dret vigent la vacant d'un nebot produeix l'acreixement de les quotes de la resta de nebots, amb independència de les stirps a les quals pertanyin, la regla esdevé innecessària. En altres paraules: si l'acreixement entre nebots ultrapassa les stirps, per què és rellevant que el nebot que falla tingui o no germans que acceptin? Si en té, acreixen només els altres nebots [tant germans com cosins (442-10.III pr.)], però si no en té, juntament amb els nebots, acreixen els germans del causant (442-10.III fin.).

La segona part de la regla produeix, en definitiva, un efecte arbitrari, ja que condueix a l'acreixement de les quotes dels germans del causant, un resultat que es nega, en canvi, en el supòsit de la primera part. A més, desvirtua el mecanisme de l'acreixement, car permet que es produeixi fora del grau, entre nebots i germans del causant, que ho són de tercer i de segon respectivament. El tractament dels nebots com a una sola stirp és el resultat de l'acumulació/tractament igualitari a efectes de la divisió, però no un *prius* que hagi de condicionar el funcionament de mecanismes successoris com l'acreixement. No té sentit que si el

germà del causant repudia acreixin tant germans com nebots (totes les estirps hi participen) i, en canvi, si qui repudia és un nebot que té germans que accepten, l'acreixement es produeixi només entre els integrants de les estirps formades per nebots.

Figura 4. Supòsit de frustració de la crida d'un dels nebots, que no té germans (altres nebots del causant).

Crida: es crida els germans del causant per dret propi (G3) i els nebots per dret de representació (N1, N2, N3 i N4).

Divisió: El supòsit és idèntic al de la figura 3 *supra*, llevat que ara qui repudia és N4. Per aplicació del 2n apartat de l'art. 442-10.3, la quota vacant (1/4 de 2/3) acreix la dels altres nebots (efecte que ja es produiria per la sola aplicació del 1r apartat del 442-10.III) i la dels germans del causant (efecte negat per al supòsit representat a la Figura 3). La divisió de la quota vacant entre G3, N1, N2 i N3 es realitza segons la regla de l'art. 442-10.II. Per tant, l'herència es reparteix de la manera següent: G3 (1/3 + 1/2 d'1/4 de 2/3); N1 (1/4 de 2/3 + 1/3 d'1/2 d'1/4 de 2/3); N2 (1/4 de 2/3 + 1/3 d'1/2 d'1/4 de 2/3); N3 (1/4 de 2/3 + 1/3 d'1/2 d'1/4 de 2/3).

4.4. La irrellevància a efectes successoris del caràcter doble o senzill del vincle fraternal

Malgrat que, òbviament, la diferència en el tipus de vincle només tindria transcendència jurídica si la llei li atorgués de manera expressa, l'art. 442-10.1 en proclama la irrellevància. En conseqüència, el germà del causant que ho és per part d'ambdós progenitors té els mateixos drets en la successió intestada que el germà que només ho és per part de pare o de mare. La previsió no és supèrflua, atès que el dret anterior sí que distingia i, en cas de concurrència de germans de doble vincle amb germans de vincle senzill, aquests succeïen en la meitat que aquells (art. 339.I CS). En qualsevol cas, la novetat es limita a la igualtat d'atribucions, ja que d'ençà la LSI de 1936 (art. 21.II) el dret català ha considerat sempre irrellevant el caràcter unilateral o doble del vincle a efectes de preferència en la crida.

En canvi, abans de la LSI 1936 el germà de doble vincle exclouïa el de senzill en la successió del germà difunt. Aquesta era la regla tradicional tant en dret romà-català [Novel·la 118 (Cap. II i III); vegeu BROCA (1886, pp. 283-284), CORBELLA (1906, pp. 810- 811), BORRELL (1923, p. 486)] com en dret castellà [GARCÍA GOYENA (1973, pp. 185 i 353)], fonamentada en la presumpció del major

valor del vincle del germà sencer. Ambdues tradicions coincidien també en descartar l'aplicació de criteris de troncalitat que permetessin la crida conjunta dels germans simples i els dobles en els béns del germà difunt procedents del progenitor comú, per molt que, segons alguns autors, aquesta era una pràctica habitual en dret romà [HEINECIO (1873, p. 237)]. En qualsevol cas, la preferència en la crida derivada del tipus de vincle només tenia lloc en els germans i els nebots, de manera que en relació amb els oncles, per exemple, no es tenia en compte si aquests eren germans dobles o senzills del pare o mare del difunt [vegeu SANPONS/MARTÍ D'EIXALÀ/FERRER (1843, p. 692, n. 24)].

La correspondència entre vincle senzill o doble i porció hereditària fou, doncs, la solució adoptada per la LSI 1936 (art. 21.II), que, restablerta per la LSI 1987 (arts. 18 i 19), seguí també el CS (art. 339.I). En l'àmbit del CCE és encara avui la regla vigent, coneguda com la *regla del duplo* (art. 949 CCE) des de la seva formulació originària en els arts. 759, 760 i 768 del projecte de 1851 [GARCÍA GOYENA (1973, pp. 178-179 i 184-185)].

El pas de la crida preferent a la doble porció es justificava mitjançant l'argument de la idèntica proximitat de grau amb el causant: "El medio hermano es tan cercano como el hermano entero; ambos á dos se hallan en un mismo grado, y segun la regla general de las sucesiones debian partir igualmente; ¿por qué, pues, dar todo al uno y nada al otro? La presunción de la voluntad ó mayor cariño del difunto hácia su hermano entero puede ser muy problemática en este caso; y, ya que se quera dar algo mas á la calidad de doble vinculo, se satisface dando doble porcion de la herencia al hermano entero, sin escluir totalmente al que lo es solo de un lado" [GARCÍA GOYENA (1973, p. 354)].

Més recentment, l'atribució de la doble porció al germà bilateral ha estat fins i tot titllada d'inconstitucional [VATTIER (1986, p. 269); en relació amb el dret català, fent també referència als arts. 4 i 15 EAC, GETE-ALONSO (2009, pp. 222-223)] i discutida des del punt de vista de la seva adequació als canvis socials i de model familiar [VAQUER (2011, p. 1367)].

Doncs bé, amb bon criteri i en sintonia amb les tendències modernes del dret comparat [vegeu SHERRIN/BONEHILL (2004, § 1-029)], el Llibre quart n'ha suprimit la distinció. Aquesta és la solució més encertada, com a mínim, per dues raons: en primer lloc, perquè s'adequa al caràcter residual de la successió intestada, en el sentit que si el causant desitja un tracte diferenciat entre els seus germans (o nebots) sobre la base del caràcter doble o senzill del vincle, sempre és lliure d'atorgar un testament en tal sentit; i, en segon lloc, perquè el tractament igualitari contribueix a simplificar el règim successori intestat, tot eliminant els dubtes interpretatius que suscitava en aquest punt el CS i que encara avui planteja el CCE.

Vigent el CS es plantejava la qüestió de com havien de succeir els nebots quan alguns eren fills de germans de doble vincle i altres de germans de vincle senzill, ja que l'art. 339.I no s'hi referia. Per a les possibles interpretacions del precepte, vegeu BOSCH (2002, pp. 548-550).

Pel que fa al CCE, el problema es situa en discernir com es quantifica la *doble porción* que segons l'art. 949 correspon als germans bilaterals. Per a un recull de les diverses interpretacions a què ha donat peu el precepte, vegeu NÚÑEZ (2008, pp. 258-265).

5. Segon subordre de col·laterals: els altres

Si no hi ha germans ni fills de germans, l'herència es defereix als altres parents de grau més pròxim en línia col·lateral dins del quart grau (442-11). Aquests *altres* col·laterals són, doncs, els oncles (tercer grau) i, a manca d'aquests per qualsevol causa, els cosins, els renebots i els besoncles (quart grau). El Llibre quart els aplica el principi de proximitat de grau sense fissures, és a dir, sense distinció de línia, troncalitat o derivada del caràcter doble o senzill del vincle, però, sobretot, sense dret de representació, perquè, com ja s'ha apuntat, en la línia col·lateral aquest *privilegi* beneficia exclusivament els fills dels germans. La divisió de l'herència entre els col·laterals més pròxims que l'acceptin es realitza per caps.

El límit del quart grau –el mateix que recollí la LSI de 1987– respon a una decisió discrecional del legislador o opció de política legislativa que res té a veure amb la lògica jurídica del sistema successori intestat: s'entén que més enllà de cert grau de parentiu l'atenuació del vincle fa desaparèixer el fonament de la crida legal.

Poden servir com a il·lustració les paraules de DURAN I BAS (1995, p. 390) en un moment històric en què el límit legal se situava en el desè grau de parentiu col·lateral: "El sistema de la sucesión legítima puede fundarse ó en el sentimiento de afección ó en el principio familiar exclusivamente, ó bién en la combinación de aquel sentimiento con este principio. Si es lo primero lo que le sirve de base está fuera de toda duda que en la realidad de los hechos debilitase aquel sentimiento cuanto más se extiende; y que, llegado á cierto grado el parentesco, la afección ó desaparece ó se engendra en una causa completamente distinta, como la frecuencia del trato, la gratitud por los beneficios recibidos, el amor al nombre que es común, ú otro motivo semejante. Si algo hay en que el sentimiento de afección puramente familiar influya es solo en dos casos: cuando los deberes naturales que la generación engendra hacen nacer al mismo tiempo que ellos un verdadero sentimiento de amor, como entre ascendientes y descendientes y entre colaterales de los grados más próximos; ó cuando el trato es más frecuente y la intimidad mayor por razón de la familia, como acontece entre los colaterales de grado más remoto, aunque no muy lejano, que el de los hermanos y sobrinos. Más allá de ellos el afecto, propiamente hablando, más es de amistad que de familia; y si por razón de ésta no ha habido ocasión á que aquella se desarrolle y fortifique, es seguro que la afección no unirá dos corazones y que por causa del parentesco no se preferiría un pariente de grado ulterior á cualquiera otra persona amiga, si por última voluntad se dispusiese de los bienes".

La fixació d'un límit, a més de reposar en la raó dita de la progressiva atenuació del vincle, es pot justificar per raons de conveniència econòmica i pràctica, ja que, d'una banda, afavoreix les arques públiques que són cridades a manca de parents i, de l'altra, evita, en els graus més remots, la dificultat probatòria –i el risc de frauds– a l'hora d'acreditar el parentiu i la preferència de grau.

El límit obeeix, en qualsevol cas, a consideracions de tipus sociològic i la seva fixació constitueix la plasmació legal dels confins familiars segons la consciència social imperant en un determinat moment històric i àmbit espacial. Així ho demostren el progressiu encotillament del límit en l'evolució del dret català i les diferències que en aquest punt presenten els règims successoris en dret comparat.

Pel que fa al dret històric, durant la vigència del dret romà a Catalunya, l'ordre de crides als parents consanguinis era indefinit [Novel·la 118 (Cap. III), DURAN I BAS (1995, p. 388)], però els

autors i la pràctica convingueren en reduir-lo al desè grau [VIVES (1833, p. 329), SANPONS/MARTÍ D'EIXALÀ/FERRER (1843, p. 694, n. 33), opinió que fou acollida en dret castellà per les lleis de Partides (L. 6, T. 13, P. 6: "E sobre todo esto dezimos, que si alguno muriesse sin testamento que non ouiesse parientes de los que suben o descien den por la liña derecha, nin ouiesse hermano, nin sobrino fijo de su hermano; que destos adelante, el pariente que fuere fallado que es mas cercano del defuncto fasta en el dezeno grado, esse heredara todos sus bienes": SANPONS/MARTÍ D'EIXALÀ/FERRER (1843, p. 694)] i que consagrà la *Ley de Mostrencos* de 16.5.1835 [GUTIÉRREZ (1871, pp. 629-633)].

L'art. 2. de la *Ley de Mostrencos* interrompia l'ordre dels col laterals en el quart grau per a donar entrada, abans dels de cinquè a desè, als fills naturals en la successió del pare i al cònjuge: "Corresponden al Estado los bienes de los que mueran ó hayan muerto intestados, sin dejar peronas capaces de sucederles con arreglo á las leyes vigentes. A falta de dichas personas sucederán con preferencia al Estado. 1º Los hijos naturales legalmente reconocidos, y sus descendientes por lo respectivo á la sucesión del padre, y sin perjuicio del derecho preferente que tienen los mismos para suceder á la madre. 2º. El cónyuge no separado por demanda de divorcio contestada al tiempo del fallecimiento, entendiéndose que á su muerte deberán volver los bienes raices de abolengo á los colaterales. 3º Los colaterales desde el quinto hasta el décimo grado inclusive, computados civilmente al tiempo de abrirse la sucesión".

Amb anterioritat a la *Ley de Mostrencos*, la *Novísima Recopilación* (*Instrucción de 26.8.1786, ley 6 t. 22 lib. 10*) fixava el límit en el quart grau [VIVES (1833, p. 329)], de manera que fins al 1835 aquest fou un dels aspectes de divergència entre el dret romà-català i el castellà.

La LSI de 1936 reduí el límit al sisè grau, amb la particularitat afegida que els col laterals de cinquè i sisè només eren cridats si existia convivència amb el causant (art. 14.2). Es palesava la poca vàlua que per al legislador tenia ja aleshores el vincle de parentiu més enllà del quart grau, atès que calia reforçar-lo amb la convivència perquè servís de fonament a la crida. Aquesta particularitat es perdé amb la posterior aplicació a Catalunya del CCE (art. 954), segons el qual –a partir del Reial Decret-Llei de 13 de gener de 1928–, més enllà del quart grau "no se extiende el derecho de heredar *abintestato*" (l'art. 955 CCE originari el reconeixia fins al sisè). El límit del quart grau fou també l'adoptat per la LSI 1987 –que s'apartà en aquest punt de la LSI de 1936– i és el que s'ha mantingut fins a dia d'avui (art. 442-11 CCCat).

En altres sistemes, en canvi, les crides als parents es realitzen dins de límits diversos o, fins i tot, il·limitadament. El sistema alemany de les parenteles és el paradigma de la crida il·limitada, aspecte que fonamenta una de les crítiques més recurrents formulades contra la regulació de la successió intestada al BGB [§ 1929 BGB; vegeu, per exemple, HENRICH (2001, p. 441) i COING (1972, pp. A22-A23)]; a França i a Itàlia el límit s'estén al sisè grau (arts. 745 *Code civil* i 572 *Codice Civile*); a Anglaterra i Gales els col laterals més remots susceptibles de ser cridats són els descendents de l'oncle, sense límit de grau i, per tant, més enllà dels cosins germans (vegeu el [consultation paper](#) de la Law Commission sobre *Intestacy and Family Provision Claims on Death* de 29.10.2009, p. 131), mentre que a Escòcia, com a Alemanya, la crida és il·limitada ([Succession Act de 10.6.1964](#)).

Com a curiositat, en l'àmbit del *common law* anglès, les dificultats que troben els administradors de l'herència a l'hora de localitzar els parents amb drets a l'herència –a Anglaterra cal distingir entre l'administració de l'herència, encomanada al *administrator* i la posterior distribució del romanent entre els beneficiaris designats per la llei [ANDERSON (2006, p. 1247)]–, els duu molt sovint a contractar genealogistes, coneguts popularment com a *heir hunters*, als quals la BBC ha dedicat fins i tot un [programa](#) homònim.

6. Bibliografia

Miriam ANDERSON (2007), “Una aproximación al derecho de sucesiones inglés”, *Anuario de Derecho Civil*, vol. III-2006, pp. 1244 i ss.

Ferran BADOSA COLL (2007-8), “El caràcter de dret comú del Codi civil de Catalunya”, *Revista Catalana de Dret Privat*, pp. 19 i ss.

Gustav BOEHMER (1938), *Vorschläge zur Neuordnung der gesetzlichen Erbfolge (BGB §§ 1924-1936)*, Walter de Gruyter & Co., Berlín.

Antoni M. BORRELL I SOLER (1923), *Dret civil vigent a Catalunya*, Impremta de la Casa de Caritat, Barcelona.

Esteve BOSCH CAPDEVILA (2002), *L'acreixement en el dret successori català*, Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya, Barcelona.

Guillem M. BROCA I MONTAGUT/Joan AMELL I LLOPIS (1886), *Instituciones del Derecho Civil Catalán vigente*, Impremta Barcelonesa, Barcelona.

Juan José BURGOS BOSCH (2011), “El derecho de representación en la herencia testada”, a *Temas varios de Derecho Público y Privado. Conferencias del Cursillo del año 1942*, a la reedició de les *Conferències de Dret civil, mercantil i fiscal*, a càrrec del Col·legi de Notaris de Catalunya, Marcial Pons, Madrid, Barcelona, Buenos Aires, pp. 265-288.

Ana CASANOVAS I MUSSONS (1990), “Entorn de la Llei 9/1987, de 25 de maig, de successió intestada: aspectes problemàtics”, *Revista Jurídica de Catalunya*, pp. 298-324.

---(2003), “La successió intestada”, a Ferran BADOSA COLL (dir.)/Joan MARSAL GUILLAMET (coord.), *Manual de Dret Civil Català*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, pp. 739-748.

Helmut COING (1972), “Empfiehl es sich, das gesetzliche Erb- und Pflichtteilsrecht neu zu regeln?”, a *Verhandlungen des Neunundvierzigsten Deutschen Juristentages. Düsseldorf 1972*, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Munich, pp. A12-A55.

Arturo CORBELLA (1906), *Manual de Derecho Catalán*, Imp. de Viuda de Vidiella y Pablo Casas, Barcelona.

Álvaro D'ORS (2006), *Derecho privado romano*, Eunsa, Barañáin, Navarra.

Jesús DELGADO ECHEVERRÍA (2006), "Informe sobre el Anteproyecto de ley por el cual se aprueba el libro IV del Código civil de Cataluña relativo a las sucesiones", 21 de març de 2006.

Manuel DURAN I BAS (1995), *Memoria acerca de las instituciones del Derecho civil de Cataluña*, Barcelona, 1883 (obra reimpressa i inclosa a *Projecte d'apèndix i materials precompilatoris del dret civil de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia).

Maria del Carmen GETE-ALONSO CALERA (2009), "La sucesión intestada incorporada al Código civil de Catalunya (principios-innovaciones)", a ÁREA DE DRET CIVIL UDG (coord.), *El nou Dret successori del Codi Civil de Catalunya. Materials de les Quinzenes Jornades de Dret Català a Tossa*, Documenta Universitaria, Girona, pp. 209-261.

Martín GARRIDO MELERO (2008), *El libro cuarto del Código civil de Cataluña relativo a las sucesiones (Ley 10/2008, de 10 de julio)*, Marcial Pons, Madrid.

M. Esperança GINEBRA MOLINS (2000), "Los derechos de 'sucesión intestada' reconocidos a las parejas homosexuales en la Ley catalana 10/1998, de 15 de julio, *d'unions estables de parella*", *Actualidad Civil*, núm. 33, pp. 1221-1234.

---(2006), "La parella de fet: estudi comparatiu dels aspectes civils de la regulació autonòmica", *Revista Catalana de Dret Privat*, núm. 6, pp. 91-165.

---(2009), "Comentari als arts. 441-1 a 441-8", a EGEA FERNÁNDEZ, J./FERRER RIBA, J. (dirs.)/ALASCIO CARRASCO, L. (coord.), *Comentaris al llibre quart del Codi civil de Catalunya*. vol. II, Atelier, Barcelona, pp. 1213-1255.

Benito GUTIÉRREZ FERNÁNDEZ (1871), *Códigos ó estudios fundamentales sobre el Derecho civil español*, tom III, Librería de Sánchez, Madrid.

J. HEINECIO (1873), *Elementos del Derecho romano según el orden de las instituciones*, Librería de D. Miguel Olamendi, Madrid.

Dieter HENRICH (2001), "Familienerbrecht und Testierfreiheit im europäischen Vergleich", *Deutsche Notar-Zeitschrift*, pp.441-453.

Paul JÖRS (1937), *Derecho privado romano* (traducción de la segunda edición alemana por Leonardo PRIETO CASTRO, Editorial Labor S.A., Barcelona, Madrid, Buenos Aires, Río de Janeiro).

Albert LAMARCA MARQUÈS (2010), "Successió intestada a Catalunya. De la Compilació al Codi Civil i els cinquanta anys entre dues lleis (1936-1987)", *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 4, pp. 1169-1214.

Francesc MASPONS ANGLASELL (1920), "La perturbación del régimen sucesorio de Cataluña por la Jurisprudencia del Tribunal Supremo", *Revista de Derecho Privado*, pp. 98 i ss.

---(1938), *El règim successori català*, Barcino, Barcelona.

Susana NAVAS NAVARRO (2009), "Comentari als arts. 442-8 a 442-13", a Joan EGEA FERNÁNDEZ/Josep FERRER RIBA (dirs.)/Laura ALASCIO CARRASCO (coord.), *Comentaris al llibre quart del Codi civil de Catalunya*. vol. II, Atelier, Barcelona, pp. 1282 a 1295.

María NÚÑEZ NÚÑEZ (2008), *La sucesión intestada de los parientes colaterales*, Dykinson, Madrid.

Robert Joseph POTHIER, R. J. (1778), *Oeuvres Posthumes*, T-II [Contenant les Traités des Successions; des Propres; des Donations Testamentaires; des Donations Entre-vifs; des Personnes et des Choses], Chez de Bure, fils aîné, Libraire, Paris.

Ramón Maria ROCA SASTRE (1981), "Observaciones críticas sobre la tendencia expansionista del derecho de representación sucesoria", a VV.AA., *Estudios sobre sucesiones*, tom I, Instituto de España, Madrid, pp. 397-422.

---(1948), *Estudios de Derecho Privado. Tomo II. Sucesiones*, Revista de Derecho Privado, Madrid.

---(2010), "Los elementos componentes de la Compilación", a VV.AA., *Comentaris a la Compilació del Dret civil de Catalunya*, Edició facsímil, Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, Barcelona.

Lluís ROCA-SASTRE MUNCUNILL (1995), *Derecho de sucesiones*, tom III, Bosch, Barcelona.

Encarnación ROCA I TRIAS (1977), *El dret civil català en la Jurisprudència, IV, Anys 1934-1937*, Publicacions de la Càtedra de Dret civil català "Duran i Bas", Barcelona.

Pablo SALVADOR CODERCH (1983), "La sucesión legítima y el sistema de las parentelas desde la perspectiva de la reforma del derecho sucesorio", a VV.AA., *Estudios jurídicos en honor del profesor Octavio Pérez-Vitoria*, tom I, Bosch, Barcelona, pp. 147-173.

---(1986a), "El usufructo vidual intestado en el Derecho catalán", *Revista Jurídica de Catalunya*, pp. 293-321.

---(1986b), "Artículo 250", a Manuel ALBALADEJO (Dir.), *Comentarios al Código Civil y Compilaciones Forales. Tomo XXXIX. Vol. 3º. Artículos 248 a 276. Compilación de Cataluña*, Edersa, Madrid, VLEX-234737.

---(1986c), "Comentario al Títol IV. De la successió intestada", a Manuel ALBALADEJO (Dir.), *Comentarios al Código Civil y Compilaciones Forales. Tomo XXXIX. Vol. 3º. Artículos 248 a 276. Compilación de Cataluña*, Edersa, Madrid, VLEX-234801.

Christopher SHERRIN/Roger BONEHILL (2004), *The Law and Practice of Intestate Succession*, Sweet & Maxwell, Londres.

Josep TRÍAS DE BES (1920), "El Derecho Civil de Cataluña en el Parlamento español", *Revista Jurídica de Cataluña*, pp. 133 i ss.

Carlos VATTIER FUENZALIDA (1986), *El derecho de representación en la sucesión mortis causa*, Montecorvo, Madrid.

Pedro Nolasco VIVES I CEBRIÀ (1833), *Traducción al castellano de los Usages y demás Derechos de Cataluña que no están derogados o no son notoriamente inútiles. Con indicación del contenido de éstos y de las disposiciones por las que han venido a serlo, ilustrada con notas sacadas de los más clásicos autores del principado*, Imprenta de J. Verdaguer, Barcelona.